

УДК 005.936.3:336-026.564

Оцінка впливу показників на фінансовий результат підприємств

Малишко Є.О.

кандидат економічних наук,
викладач кафедри фінансів

Харківського економічного університету імені Семена Кузнеця

У статті систематизовано підходи до трактування сутності поняття «фінансова стратегія» та виділено основні ознаки, що в повній мірі його конкретизує. Визначено перелік показників щодо оцінки фінансової стратегії підприємства. Побудована ієрархія оцінки фінансової стратегії підприємства. Запропоновано методичний підхід до оцінки фінансового результату підприємства.

Ключові слова: фінансова стратегія, фінансовий результат, коефіцієнти, показники, підприємство, ієрархія, методичний підхід.

Малышко Е.О. ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА ФИНАНСОВЫЙ РЕЗУЛЬТАТ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье систематизированы подходы к трактовке сущности понятия «финансовая стратегия» и выделены основные признаки, в полной мере его конкретизирует. Определён перечень показателей в оценке финансовой стратегии предприятия. Построена иерархия оценки финансовой стратегии предприятия. Предложен методический подход к оценке финансового результата предприятия.

Ключевые слова: финансовая стратегия, финансовый результат, коэффициенты, показатели, предприятие, иерархия, методический подход.

Malyshko E.O. ASSESSING THE IMPACT OF PERFORMANCE ON FINANCIAL RESULTS

Article systematic approach to the interpretation of the essence of the concept of "financial strategy" and highlights the main features that fully specifies it. The list of indicators to assess the financial strategy of the company. Built hierarchy of assessing the financial strategy. The methodical approach to the assessment of financial results.

Keywords: financial strategy, financial results, ratios, indicators, enterprise hierarchy, methodical approach.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах глобалізаційних процесів та трансформації економіки, розвиток підприємництва є одним з головних чинників соціально-економічного зростання. Національна економіка за світовими ринковими законами, постійно знаходиться під впливом негативних факторів зовнішнього середовища. Економічний потенціал та ефективність функціонування підприємств є запорукою позитивного значення показників фінансової стійкості підприємства. В сучасних умовах постає необхідність підприємств підтримувати фінансово-економічні показники, що є найважливішими при розвитку як на короткостроковій так і довгостроковій перспективах. Тому, найважливішими і актуальними проблемами на сьогодні є забезпечення сталого розвитку та ефективного функціонування підприємств, що гарантуватиме фінансову безпеку шляхом встановлення фінансової стабільності, а також зменшення негативного впливу факторів зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні основи оцінювання

фінансової діяльності присвячено чимало праць вітчизняних та зарубіжних науковців як Г. В. Савицька, А. Д. Шеремет, М. Д. Білик, М. С. Абрютіна, В. В. Ковальов, І. О. Бланк, А. М. Поддєрьогіна, М. Я. Коробова, О.С. Філімоненков, М. О. Кизима, О. О. Терещенка, О. М. Тридіда, Є. В. Мних, В.І. Макар'ва, Л. М. Шаблиста, В. А. Забродський, М. Л. Котляр, Л. Н. Лахтыюнова, Н. А. Мамонтова та інші. З урахуванням дослідження загальних проблем все ще залишаються невирішеними теоретичні засади і практичні аспекти фінансової стійкості підприємств України. Багато робіт присвячено вивченню сутності та аналізу фінансової стійкості. Постає необхідність у визначенні системи методів оцінки, яка б повно висвітлювала рівень розвитку підприємств.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у розкритті методичних підходів до оцінки показників фінансової стійкості підприємств.

Виклад основного матеріалу. Головним у розвитку та ефективному функціонуванні підприємств є підтримка фінансової стійкості

на належному рівні, тобто захисту від впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

З метою виявлення найбільш суттєвих факторів впливу на ефективність фінансового управління та пошуку шляхів підвищення фінансових результатів у діяльності, необхідно визначити основні складові, що в умовах економічної кризи забезпечать високий рівень конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта.

Фінансова діяльність підприємництва спрямована на вирішення головних завдань, а саме: пошуку резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності; контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів; виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками; мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу; фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності.

В. М. Родионова і М. А. Федотова трактують фінансову стійкість як такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах доступного рівня ризику [1].

М. Я. Коробов розглядає фінансову стійкість як відповідність параметрів діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів критеріями позитивної характеристики фінансового стану [2].

О.С. Філімоненков наголошує на тому, що стійкість – це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто коли підприємство є платоспроможним [3].

Ю.С. Цал-Цалко дотримується думки, що стійкість – це стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну платоспроможність [4].

Необхідно зосередити увагу на визначенні поняття фінансова стійкість підприємства, якому багато вчених економістів приділяють увагу. Дослідження питання щодо визначення поняття фінансова стійкість дало змогу виділити основні ознаки, що подано у табл. 1.

Виходячи з табл. 1, ґрунтуючись на основних виділених ознаках, конкретизовано основну ознаку поняття фінансова стійкість, а саме забезпечення ефективного використання, розподілу та формування фінансових ресурсів підприємства під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Основними завданнями оцінки фінансової стійкості підприємства є [15, с. 179]: вивчення відповідності між засобами і джерелами, раціональності їх розміщення та ефективності використання; загальна оцінка стійкості фінансового стану та факторів її зміни; визначення резервів підвищення фінансової стійкості; прогнозування фінансової стабільності.

Розглядаючи різні методики оцінки фінансового стану підприємства, в сучасних умовах, для підприємств України притаманний метод фінансових коефіцієнтів, що включає в себе групу показників фінансової стійкості, майнового стану, платоспроможності і ліквідності, прибутковості та ділової активності. Коефіцієнти є найкращими індикаторами щодо оцінки фінансової стійкості підприємства.

Постає необхідність у формуванні єдиної системи методичного підходу щодо оцінки фінансової стійкості підприємства, що встановить рівень розвитку та ефективно використання його фінансових ресурсів.

Досліджуючи питання щодо показників оцінки фінансової стійкості підприємства, необхідно зазначити, що деякі науковці пропонують різний набір коефіцієнтів. Зазначимо,

Таблиця 1

Ознаки поняття «фінансова стійкість»

Науковці	Ознака
Шеремет А. Д. [5], Родионова В. М., Федотова М. А. [1], Мельник Г. Г. [6], Бланк І. А. [7]	умова за якої буде досягнуто стабільність фінансового стану, тобто стійкість
Савицька Г. В. [8], Коробов М. Я. [2], Тютюнник Ю. М. [9]	рівновага активів і пасивів, що призведе до інвестиційної привабливості у перспективі
Цал-Цалко Ю. С. [4], Кривицька О. Р. [10], Ізмайлова К. В. [11], Белікова Т. В. [12], Грабовецький Б. Є. [13], Івахненко В. М. [14], Філімоненков О. С. [3]	платоспроможність та фінансова незалежність

що Ю. С. Цал-Цалко виділяє наступну низку показників: маневреність власного капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт концентрації залученого капіталу; коефіцієнт залучених джерел у необоротних активах; коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнт довгострокових зобов'язань; коефіцієнт поточних зобов'язань; коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансування); коефіцієнт забезпечення власними коштами; коефіцієнт фінансової стабільності; коефіцієнт фінансового лівериджу (механізм управління формуванням прибутку підприємства); коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом; коефіцієнт забезпеченості оборотних активів робочим капіталом та ін. [4, с. 206]. Тоді як А. Д. Шеремет рекомендує оцінити фінансовий стійкість підприємства за такими показниками як: коефіцієнт автономії; коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів; коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів; коефіцієнт автономії джерел запасів і витрат; коефіцієнт короткострокової заборгованості; коефіцієнт кредиторської заборгованості; коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів [5]. Г. В. Саницька для оцінки фінансової стійкості підприємства пропонує використовувати наступний показник: коефіцієнт маневреності власного капіталу [8].

Запропоновано порівняти підходи різних науковців щодо оцінки фінансової стійкості підприємства застосовуючи аналіз ієрархій.

За результатами дослідження різних науковців [16] встановлено залежність коефіцієнтів у процесі оцінки фінансової стійкості підприємства. На основі методик системного аналізу [17] множину коефіцієнтів оцінки

фінансової стійкості підприємств перетворено на ієрархічну структуру.

Визначені показники згруповано в залежності від формування і використання фінансових ресурсів. Їх нумерацію подано за загальним переліком: 1 – коефіцієнт автономії; 2 – коефіцієнт фінансової залежності; 3 – коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів; 4 – коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів; 5 – коефіцієнт автономії джерел запасів і витрат; 6 – коефіцієнт короткострокової заборгованості; 7 – коефіцієнт кредиторської заборгованості; 8 – коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; 9 – коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів; 10 – коефіцієнт маневреності власного капіталу.

На першому етапі побудовано направлений граф між коефіцієнтами оцінки фінансової стійкості підприємства, який подано на рис. 1.

У результаті аналізу направленного графу (див. рис. 1) побудовано матрицю досяжності. Заповнення матриці бінарними коефіцієнтами оцінки фінансової стійкості підприємства здійснюється за рядком правилом [17]:

$$d_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{якщо з } i \text{ можна потрапити в } j; \\ 0, & \text{в протилежному випадку.} \end{cases} \quad (1)$$

У табл. 2 подано результати визначення взаємозв'язку коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості підприємства, що має вигляд матриці досяжності направленного графа.

Матриця досяжності направленного графа, що представлена у табл. 2, дає змогу розділити множину вершин N на підмножину рівнів ієрархії. З цією метою всі вершини поділяються на досяжні та попередні.

Вершину h_i називають досяжною з вершини h_j , якщо в орієнтованій графі існує шлях від h_j до h_i . Ця множина позначається через

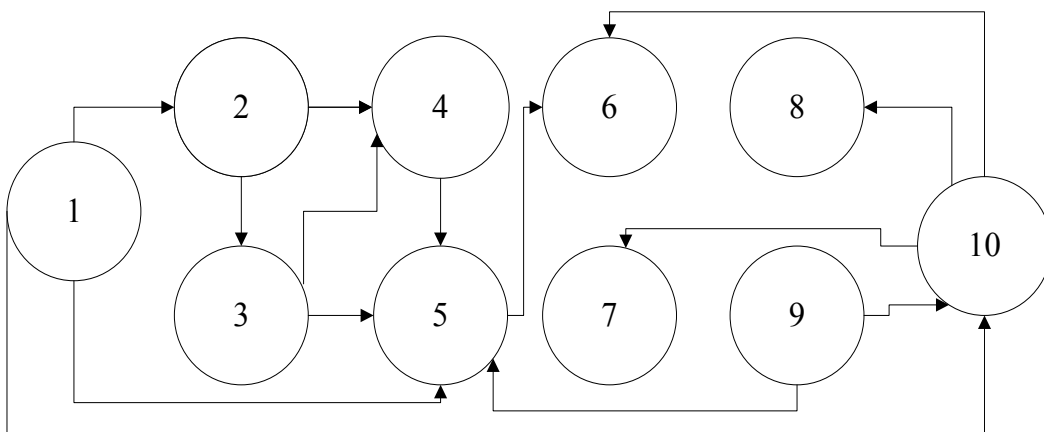

Рис. 1. Взаємозв'язок коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості підприємства

Таблиця 2

Результати зв'язку коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості підприємства

Показник		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Коефіцієнт автономії	1	1	0	0	1	0	0	0	0	1
2	Коефіцієнт фінансової залежності	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
3	Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0
4	Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
5	Коефіцієнт автономії джерел запасів і витрат	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
6	Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
7	Коефіцієнт кредиторської заборгованості	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
8	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
9	Коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
10	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1

$R(h_j)$. Вершина h_j вважається попередньою до h_i , якщо можливе досягнення h_i із h_j . Ця множина позначається через $A(h_j)$.

Множина вершин

$$A(h_j) = R(h_j) \cap A(h_j), \quad (2)$$

для яких виконується умова недосяжності з решти вершин множини H , що залишилися, може бути позначена як рівень ієрархії. Ця умова перевіряється в декількох ітераціях шляхом поступового виключення визначених вищих рівнів [17].

Визначення рівнів ієрархії проводиться шляхом перевірки виконання умови (1), результати якої подано у табл. 3.

Таблиця 3

Визначення рівнів ієрархії коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості підприємництва

h_i	$R(h_i)$	$A(h_j)$	$R(h_i) \cap A(h_j)$
1	1,2,5,10	1	1
2	2,3,4	1,2	2
3	3,4,5	2,3	3
4	4,5	2,3,4	4
5	5,6	1,3,4,5,9	5
6	6	5,6,10	6
7	7	7,10	7
8	8	8,10	8
9	5,9,10	9	9
10	6,7,8,10	1,9,10	10

Як видно з табл. 3, критеріальна рівність при першій ітерації виконується для коефі-

цієнтів автономії та маневреності власних оборотних засобів, що займає перше місце в ієрархії.

При другій ітерації критеріальна рівність виконується для коефіцієнтів фінансової залежності та маневреності власного капіталу.

При третій ітерації критеріальна нерівність виконується для коефіцієнтів коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів, коефіцієнт кредиторської заборгованості, коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів.

Загальний вигляд структури ієрархії коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості підприємства, подано на рис. 2.

На рис. 2 видно, що ієрархія оцінки фінансової стійкості підприємства є 6-рівневою. Основною метою при оцінці фінансової стійкості є коефіцієнт короткострокової заборгованості. На наступному рівні визначено коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів, коефіцієнт автономії джерел запасів і витрат.

На 3 рівні розташовано коефіцієнти співвідношення залучених і власних коштів, кредиторської заборгованості, довгострокового залучення позикових коштів. На перед останніх двох (2 та 1-у) вказано найпоширеніші коефіцієнти: фінансової залежності, маневреності власного капіталу.

На найвищому рівні ієрархії перебуває коефіцієнти – маневреності власних оборотних засобів та автономії, що забезпечить

подальші перспективи щодо теоретичних і практичних досліджень на різних рівнях побудованої ієрархії для коефіцієнта оцінки фінансової стійкості за обраним рівнем.

Отримана ієрархія оцінки фінансової стійкості підприємства характеризує в повному обсязі ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку та забезпечує

здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями.

На основі проведеного аналізу ієрархій запропоновано методичний підхід до оцінки фінансового результату підприємств, що подано на рис. 3.

Відповідно до запропонованого методичного підходу до оцінки фінансового результату

Рис. 2. Ієрархія оцінки фінансової стійкості підприємства

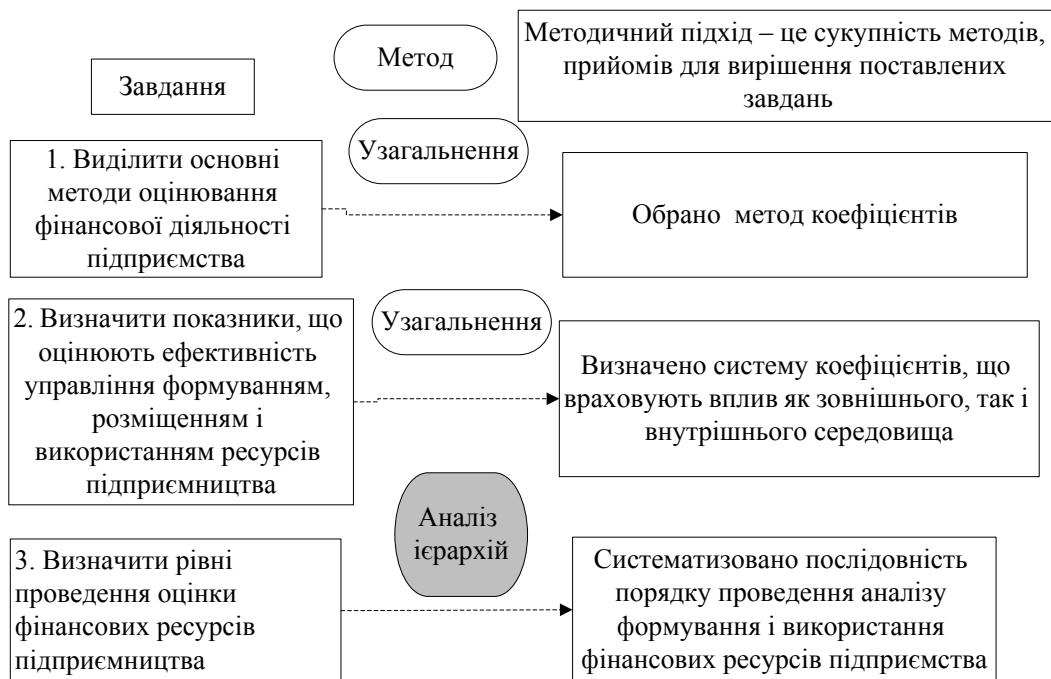

Рис. 3. Методичний підхід до оцінки фінансового результату підприємств

підприємств можна визначити оптимальний розмір оборотних активів, виявити резерви підвищення ефективності функціонування та розробити заходи щодо покриття структури капіталу підприємства.

Висновки з цього дослідження. Резюмуючи все вищевикладене можна зазначити, що основними ознаками поняття фінансова стійкість є: досягнення стабільного фінансового стану (стійкість), рівновага активів і пасивів, що призведе до інвести-

ційної привабливості у перспективі, а також платоспроможність та фінансова незалежність. Побудовано ієрархію оцінки фінансової стійкості підприємства, де на найвищому рівні перебувають коефіцієнти автономія і маневреність власних оборотних засобів. Запропоновано методичний підхід до оцінки фінансових результатів підприємства, що систематизував послідовність порядку проведення аналізу формування та використання його фінансових ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Родионова В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции / В. М. Родионова, М. А. Федотова. – М. : Перспектива, 1995. – 98 с.
2. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: [навч. посібн.] / М. Я. Коробов [3-тє вид.] – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 294 с.
3. Філімоненков О. С. Фінанси підприємства: навч. посібник / О. С. Філімоненков. – К. : Коңдор, 2005. – 400 с.
4. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навчальний посібник / Ю. С. Цал-Цалко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2002. – 360 с.
5. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу: Учебное пособие / Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С., Негашев Е. В. – М.: ИНФРА-М. – 2000. – 208 с.
6. Мельник Г. Г. Методи та моделі оцінки фінансової стійкості підприємств регіону в антикризовому управлінні / Г. Г. Мельник // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – №3 (25). – С. 108-111.
7. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр; Эльга, 2001. – 528 с.
8. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства / Г. В. Савицька – К.: Знання, 2004. 654 с.
9. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Ю. М. Тютюнник. – К. : Знання, 2012. – 815 с.
10. Кривицька О. Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку / О. Р. Кривицька. // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 138-143.
11. Измайлова К. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / К. В. Измайлова. – К.: МАУП, 2000. – 148 с.
12. Белікова Т. В. Оцінка фінансового стану підприємств побутового обслуговування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.05 / Т. В. Белікова. – Х., 2006. – 20 с.
13. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз [Електронний ресурс]. / Б. Є. Грабовецький . – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/ekonomichniy_analiz_grabovetskiy
14. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: Навчальний посібник / В. М. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2000. – 208 с.
15. Фінанси підприємств /Александрова М. М., Виговська Н. Г., Кірейцев Г. Г., Петрук О. М., Маслова С. О., под. ред. Г. Г. Кірейцева . – 2. вид., перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, 2013. – 268 с.
16. Забродский В.А., Кизим Н.А. Диагностика финансовой устойчивости функционирования производственно-экономических систем: Науч. издание. – Х.: Бизнес Информ, 2000. – 238 с.
17. Лямец В. И. Системный анализ. Вводный курс / В. И. Лямец, А. Д. Тевящев. – Х. : ХТУРЭ, 1998. – 252 с.